

2022-05-16

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS 2022-472

Skarpnäs naturreservat

Bildande av naturreservat

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande.

Kommunfullmäktige beslutar att med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken förklara Skarpnäs som naturreservat enligt förslag till föreskrifter, avgränsning och skötselplan daterad den 26 april 2022, bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 16 maj 2022.

Sammanfattning

Sedan slutet av 90-talet har kommunen haft ambitionen att avsätta natur- och strövområdet Skarpnäs som naturreservat; ärendet har beretts två gånger men har av olika anledningar aldrig lett till ett beslut som vunnit laga kraft. Ambitionen är nu att reservatet ska vara bildat senast hösten 2022. Förslaget sändes ut på samråd under perioden 21 januari-14 mars 2021. Vid samrådet inkom totalt 75 yttranden, varav 34 från privatpersoner. Synpunkter och ändringar beskrivs närmare i samrådsredogörelsen, bilaga 2. Natur- och trafiknämnden tillstyrkte förslaget den 26 april 2022, § 66 (bilaga 3).

Skarpnäs är ett kärnområde för biologisk mångfald med höga naturvärden. Områdets gamla barrskogar, hällmarker och blandskogar har en lång kontinuitet med många äldre träd, rikligt med död ved samt en mängd naturvårdsarter, varav flera är rödlistade. Området har mycket höga frilufts- och rekreationsvärden tack vare närheten till Orminge samt det strategiska läget som en av de inre delarna av Nacka-Värmdökilen. Genom området går Boo-leden och många delar är välbesökta.

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hällmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftsaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att

bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarandet av biologisk mångfald.

Synpunkterna i samrådet handlade i huvudsak om att avgränsningen av reservatet bör göras om och utökas till att omfatta även den mark som detaljplaneras för Kummelbergets verksamhetsområde, samt i flera fall också Prästberget och Vargskogen (två grönområden i norra Orminge). Majoriteten av yttrandena framför att utökningen av industriområdet påverkar både naturvärden och upplevelsen i reservatet.

Eventuell placering av stenkross i verksamhetsområdet har också föranlett många synpunkter. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har påtalat att om anläggningar för friluftslivet i reservatet placeras inom bullerstörda områden (alltså för nära verksamhetsområdet) kan tillsynsmyndigheten tvingas utöva tillsyn över bulleralstrande verksamheter. Vattenfall AB m.fl. har poängterat nödvändigheten av att få underhålla ledningar i ledningsrätt. OK Ravinen och Järla Orientering vill se att orientering ska vara tillåtet och välkommet.

Bland annat länsstyrelsen och naturvårdsföreningarna hade en del mindre synpunkter på föreskrifterna och skötselplanen. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden och Kommunstyrelsen hade önskemål om att förbudspunkten som reglerar var man får cykla i reservatet formuleras om.

Efter samrådet har förtydliganden och tillägg gjorts i föreskrifterna. Reservatets avgränsning har inte ändrats.

Ärendet

Bakgrund

Förslag till beslut om Skarpnäs naturreservat har behandlats politiskt två gånger tidigare. Första förslaget till naturreservat genomgick en bred remissbehandling under tiden 27 september till och med 10 december 1999. Förslaget tillstyrktes av områdesnämnden i Boo den 21 mars 2001 och återremitterades sedan av kommunstyrelsens arbetsutskott den 17 april 2001. Därefter låg ärendet vilande.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden tog den 16 juni 2010 beslut om att förslaget skulle färdigställas och omarbetas enligt direktiv från kommunstyrelsen den 31 maj 2010. Kommunstyrelsens arbetsutskott tog sedan den 16 november 2010 beslut om att återremittera ärendet till miljö- och stadsbyggnadsnämnden för samordning med kommande detaljplan för Telegrafberget. Naturreservatsnämnden beslutade efter ändringarna om nytt samråd. Det nya förslaget till naturreservat genomgick en ny bred remissbehandling under perioden 4 juli till och med 14 september 2014. Den 19 oktober 2015 tog Kommunfullmäktige slutligen beslut om reservatet, varpå länsstyrelsen den 13

oktober 2017 upphävde beslutet på grund av felaktig delgivning. Därefter har ärendet återigen legat vilande.

Inför nytt samråd omarbetades förslaget återigen för att anpassas till kommunens övriga behov av nya och utökade detaljplaner för ändrad markanvändning. En del av den mark som förut skulle ingå i Kummelbergets verksamhetsområde har nu lagts till reservatet istället. Storleken på reservatet är efter ändringarna ungefär densamma som 2015; c:a 250ha. Föreskrifter och reservatsskötsel har uppdaterats. Fler åtgärder får utföras av förvaltare utan dispens och fler förväntade åtgärder omfattas av undantag (tex underhåll av ledningar mm).

Ett nytt hundrastningsområde har också införts för att inte koppeltvång ska råda året runt i hela Skarpnäs och därmed försvåra alltför mycket för hundägare.

Skäl för beslut

Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får ett markområde av kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Syftet med Skarpnäs naturreservat i förslag till föreskrifter, avgränsning och skötselplan är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hällmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Föreskrifterna innehåller därför olika förbud mot att skada natur- och rekreationsvärdena på olika sätt, tex genom att gräva, köra i terrängen, uppföra byggnader och anläggningar, införa främmande djur- och växtarter m.m. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald.

Naturreservatet är av regional betydelse då det är en del av den gröna kilen från Värmdölandet in mot centrala Stockholm. Området är en del av spridningssambandet för barrskogslevande arter både åt norr och söder. Åt söder är området också ett viktigt spridningssamband för arter knutna till ädellövskog.

Tillsammans med omgivande natur är reservatet en värdekärna för biologisk mångfald tack vare höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. De biologiska värdena är framförallt knutna till hällmarkstallskogar, brandpåverkad skog, gamla barrdominerade

skogar med mycket gamla tallar, öppna marker med ädellövträd samt sjöar och våtmarker.

Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och områdets värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

Natur- och trafiknämnden tillstyrkte förslaget den 26 april 2022, § 66 (bilaga 3).

Synpunkter från samrådet

75 yttranden totalt har inkommit (2 remissinstanser har avstått från att yttra sig) varav 34 sänts in av privatpersoner; av dessa är 6 positiva/har inget att erinra och 69 har synpunkter. Synpunkterna i samrådet handlade i huvudsak om att avgränsningen av reservatet bör göras om och utökas till att omfatta även den mark som detaljplaneras för Kummelbergets verksamhetsområde, samt i flera fall också Prästberget och Vargskogen (två närliggande naturområden i norra Orminge).

Majoriteten av yttrandena från privatpersoner, naturvårdsorganisationer, STF m.fl. framför att utökningen av industriområdet påverkar både naturvärden och upplevelsen i reservatet. Marken har uttalat höga naturvärden och en viktig avskiljande effekt, framför allt mot badsjön Vittjärn där det finns många stigar. Idag omges verksamhetsområdet på flera ställen av naturliga höjdryggar som måste sprängas bort om man utvidgar, vilket är negativt för både naturvärdena och bergets dämpande effekt på buller.

Det finns en stor oro att kommunen ska upphäva strandskyddet kring reservatets små sjöar och många är bekymrade över att föroreningar från verksamheterna och de hårdgjorda ytorna når Krokträsk och Myrsjön. Eventuell placering av stenklass i verksamhetsområdet har också föranlett många synpunkter. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har påtalat att om anläggningar för friluftslivet i reservatet placeras inom bullerstörda områden (alltså för nära verksamhetsområdet) kan tillsynsmyndigheten tvingas utöva tillsyn över bulleralstrande verksamheter.

Vattenfall AB, Nacka vatten och avfall AB m.fl. har poängterat nödvändigheten av att få underhålla ledningar i ledningsrätt utan att behöva söka dispens. Sjöfartsverket vill på samma sätt kunna anlägga sjösäkerhetsanordningar mm. OK Ravinen och Järla Orientering vill se att orientering ska vara tillåtet och välkommet och inte omfattas av dispens- eller tillståndskrav, annat än vid stora evenemang. Bland annat Länsstyrelsen och naturvårdsföreningarna hade en del synpunkter på enskilda föreskrifter och skötselplanen. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden och Kommunstyrelsen hade önskemål om att förbudspunkten som reglerar var man får cykla i reservatet formuleras om. Svenska Turistföreningen samt Nacka Miljövårdsråd önskar att reservatet byter namn till Orminge naturreservat.

Ändringar efter samråd

Efter samrådet har förtydliganden och tillägg gjorts i föreskrifterna, exempelvis har stycken om prioriterade bevarandevärden införts, B-föreskrifterna har förtydligats och undantag för sjösäkerhetsanordningar, underhåll av va-ledningar och orientering har gjorts.

Mindre justeringar har även gjorts i skötselplanen med förtydligande av tillhörande kartor. Synpunkter på utökningen av Kummelbergets verksamhetsområde hanteras i detaljplaneprocessen. Reservatets avgränsning har inte ändrats. Nedan följer samtliga ändringar som gjorts:

Syfte

Beskrivning av områdets prioriterade bevarandevärden införs.

Föreskrifterna

A8 Ändras enligt förslag till *'plantera in, så eller sätta ut växter, djur eller andra organismer'*. Tas bort från C5

B2, B3 och **B4** slås ihop till en punkt; B2.

B3 Markblottor läggs till bland naturvårdande åtgärder.

B12 Anläggande av dagvattendamm flyttas till tillståndsplikt C11.

C5 tas bort då den står i A8 redan.

C6 Ett förtydligande när man får lov att ha hunden okopplad i hundrastningsområdet har införts. Byter beteckning till C5.

C7 Ändras enligt förslag till: *'cykla annat än på stig eller anlagd väg, om ej annat anges'*. Byter beteckning till C6.

C9 Ändras enligt förslag till *'övernatta två nätter i rad på samma plats i reservatet'*. Byter beteckning till C8.

C10 Utsättande av semipermanenta kontroller för "Friska Nacka" finns nu upptaget bland undantagen.

D-föreskrifterna – jakt tas bort och erforderliga undantag för anläggning och underhåll etc av ledningar i ledningsrätt, va-ledningar och sjösäkerhetsanordningar samt semipermanenta orienteringskontroller för *Friska Nacka* införs. Åtgärder som kan innebära stor påverkan på naturmiljön (ex mindre byggnader för el etc.) ska utföras i samråd med förvaltaren.

Anordningar

Enheten offentlig utemiljö utreder ytterligare möjligheter att anlägga fler parkeringar och entréskyltar.

Kartor

Busshållplatser rättas i anläggningskartan.
Storleken på reservatet beräknas på nytt och rättas.
Traktnamn införs i ny fastighetskarta.
De viktigaste platsnamnen införs på beslutskartan.
Skötselplanekartan rättas med avseende på legend.

Skötselplan

Skrivfel rättas.
Den naturminnesmärkta granen tas bort ur texten.

Ekonomiska konsekvenser

En del av marken inom det föreslagna reservatet har ägts av Kvalitena AB. Bolaget och kommunen kom överens om att kommunen skulle förvärva det dotterbolag som äger marken av Kvalitena till en kostnad av cirka 13,5 miljoner kronor. Förvärvet av bolaget beslutades i särskild ordning av kommunfullmäktige den 21 februari 2022 och marken tillhör kommunen sedan den 4 april 2022. Enheten för drift offentlig utemiljö kommer under 2022 att söka markåtkomstbidrag för reservatet.

Vid bildande av reservatet kommer det att tillkomma en del engångskostnader, exempelvis för utmärkning av reservatets gräns och anläggning av friluftsanordningar. Denna kostnad beräknas till cirka 600 000 kr. Driften av reservatet beräknas därefter till cirka 150 000 kronor årligen.

Konsekvenser för barn

Skarpnäs naturreservat kommer att vara mycket positivt för barn då området bevaras för framtiden och de biologiska värden som finns i reservatet bevaras och utvecklas. Reservatet har stora pedagogiska värden och är redan idag väl använt av skolor och förskolor för motion, lek och pedagogik.

Bilagor

1. Föreskrifter, avgränsning och skötselplan, daterad den 26 april 2022
2. Samrådsredogörelse Skarpnäs
3. Natur- och trafiknämndens beslut om tillstyrkande 2022-04-26, § 66

Kristina Petterqvist
Enhetschef
Enheten offentlig utemiljö

Anna Engström
Ekolog
Enheten offentlig utemiljö